

Gniezno, dn. 6 maja 2026.

Ks. dr hab. Andrzej Bohdanowicz, prof. UAM
Zakład Teologii Systematycznej
Wydział Teologiczny
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
W Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej o. mgra lic. Piotra Kubiaka OFM pt.: „Wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych – argumentacja i recepcja. Studium teologicznomoralne”

Na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 25 marca 2026 r. zostałem powołany do komisji doktorskiej jako recenzent w postępowaniu doktorskim o. mgra lic. Piotra Kubiaka OFM. Przedkładam niniejszą ocenę rozprawy przygotowanej pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Zbigniewa Wanata. Recenzja obejmuje: 1. Wprowadzenie; 2. Ocenę formalną; 3. Ocenę merytoryczną; 4. Pytania do Doktoranta; 5. Wnioski i rekomendację

1. Wprowadzenie

Rozprawa podejmuje aktualną i ważną problematykę teologicznomoralną dotyczącą wypowiedzi Zespołu Ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych. Temat pracy należy uznać za zasadny i istotny, ponieważ dotyczy jednego z kluczowych obszarów współczesnej debaty moralnej: początku życia ludzkiego, ochrony zdrowia, nowych technologii biomedycznych, kwestii sumienia oraz problemów związanych z umieraniem i śmiercią.

Na uznanie zasługuje sam wybór przedmiotu badań. Autor nie ogranicza się do ogólnej prezentacji bioetycznego nauczania Kościoła, lecz koncentruje się na konkretnym korpusie tekstów, tj. wypowiedziach Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych z lat 2008–2025. We wstępie oraz zakończeniu Autor wskazuje, że szczegółowej analizie poddał dwadzieścia sześć wypowiedzi Zespołu, co świadczy o szerokim zakresie podjętego materiału badawczego (por. s. 6, 8, 270). Podstawową wartością rozprawy jest próba systematycznego opracowania materiału źródłowego, który dotąd nie doczekał się całościowej analizy teologicznomoralnej.

2. Ocena formalna

Rozprawa liczy 304 strony i składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz streszczeń w języku polskim i angielskim. Struktura pracy jest logiczna i przejrzysta. Autor porządkuje materiał według klucza problemowego: od zagadnień sumienia, poprzez problematykę początku życia ludzkiego i troskę o zdrowie, aż po kwestie związane z umieraniem i śmiercią.

We wstępie Autor przedstawia kontekst badawczy, uzasadnia wybór tematu oraz wskazuje podstawowe pytania badawcze (por. s. 4–10). Dotyczą one przede wszystkim rodzaju argumentacji stosowanej przez Zespół Ekspertów oraz sposobu, w jaki była ona dostrzegana i interpretowana przez media. Należy to ocenić pozytywnie. Warto jednak zauważyć, że cele pracy nie zostały we wstępie dostatecznie wyraźnie wyodrębnione i sformułowane w sposób formalny. Dopiero w zakończeniu Autor *explicite* wskazuje dwa zasadnicze cele: ukazanie argumentacji Zespołu oraz prezentacji medialnych reakcji na publikację dokumentów (por. s. 270). Z punktu widzenia przejrzystości metodologicznej bardziej zasadne byłoby jednoznaczne określenie tych celów już we wstępie.

Metodologiczne podstawy pracy zostały przedstawione w sposób dość ogólny i wymagają większej precyzji terminologicznej. Autor wskazuje analizę i syntezę jako podstawowe metody badawcze (por. s. 8–9), nie doprecyzowuje jednak w wystarczającym stopniu, w jaki sposób rozumie analizę argumentacji oraz recepcji. Szczególnie pojęcie „recepcji” wymagałoby dokładniejszego wyjaśnienia metodologicznego, ponieważ stanowi jeden z dwóch członów tytułu rozprawy. Zasadne byłoby zastosowanie narzędzi analitycznych właściwych naukom społecznym, takich jak analiza dyskursu medialnego, analiza treści czy badania opinii publicznej. Pozwoliłoby to przejść od opisu reakcji do ich bardziej systematycznej interpretacji. Ponadto, należałoby wyraźnie rozróżnić poziomy recepcji, w szczególności: recepcję medialną, społeczną oraz eklezjalno-duszpasterską. Takie rozróżnienie pozwoliłoby uniknąć uproszczenia polegającego na utożsamieniu recepcji wyłącznie z przekazem medialnym.

Rozdział pierwszy, zatytułowany „Troska o sumienie w obliczu kwestii bioetycznych” (s. 11–82), poświęcony jest problematyce formacji sumienia, jej podstawowym wyznacznikom oraz zagadnieniu sprzeciwu sumienia. Rozdział ten stanowi teologicznomoralne wprowadzenie do dalszych analiz. Jego poziom merytoryczny należy ocenić pozytywnie, choć miejscami

związek tej części z późniejszą analizą konkretnych wypowiedzi Zespołu nie został dostatecznie wyeksponowany. Dotyczy to zwłaszcza obszernych fragmentów poświęconych ogólnym zagadnieniom formacji sumienia (por. s. 21–50). Fragmenty te posiadają niewątpliwą wartość teologiczną, jednak ich funkcjonalny związek z zasadniczym przedmiotem rozprawy nie zawsze zostaje jasno wskazany.

Rozdział drugi, „Wokół początku życia ludzkiego” (s. 83–164), należy do najważniejszych części rozprawy. Autor analizuje w nim wypowiedzi Zespołu dotyczące sztucznego zapłodnienia *in vitro*, antykoncepcji „dzień po”, aborcji, ludzkiego genomu, organizmów ludzko-zwierzęcych oraz „sztucznych macic”. Rozdział jest dobrze uporządkowany i ukazuje szerokie spektrum problemów bioetycznych związanych z początkiem życia. Szczególnie wartościowe są partie dotyczące *in vitro* (por. s. 83–104), aborcji (por. s. 122–145) oraz nowych problemów biomedycznych (por. s. 145–164). Należy jednak zauważyć, że dominującą formą wyводу pozostaje rekonstrukcja stanowisk Zespołu. Elementy samodzielnej problematyzacji i krytycznej konfrontacji analizowanych stanowisk pojawiają się stosunkowo rzadko.

Rozdział trzeci, „W trosce o zdrowie i życie”, (s. 165–235), obejmuje analizę kwestii dystrybucji środków ratunkowych w czasie pandemii Covid-19, szczepionek przeciwko SARS-CoV-2, zastrzeżeń dotyczących konkretnych preparatów oraz problematyki tranzytacji płci. Jest to część szczególnie aktualna, odnosząca się do zagadnień, które w ostatnich latach wywoływały intensywne debaty społeczne i medialne. Na uwagę zasługują zwłaszcza analizy dotyczące szczepień (por. s. 174–222) oraz tranzytacji płci (por. s. 223–235). Także w tym przypadku Autor wykazuje dobrą znajomość dokumentów oraz kontekstu kościelnego, jednak analiza ma przede wszystkim charakter opisowo-rekonstrukcyjny. W odniesieniu do tak wrażliwych tematów można byłoby oczekiwać szerszej refleksji nad sposobem argumentowania w warunkach pluralistycznej debaty publicznej.

Rozdział czwarty, „Wobec umierania i śmierci” (s. 236–269), poświęcony jest problematyce terapii daremnej, wentylacji płuc w rdzeniowym zaniku mięśni typu 1 oraz kazuśowi Alfiego Evansa. Rozdział ten stanowi logiczne dopełnienie wcześniejszych części, ponieważ przesuwa refleksję od początku i trwania życia ku jego kresowi. Wartościowe jest zwłaszcza ukazanie napięcia między obowiązkiem ochrony życia a koniecznością unikania uporczywej lub daremnej terapii (por. s. 237–251). Cenne są również odniesienia do

konkretnych przypadków medyczno-etycznych (por. s. 252–269). Ta część pracy pokazuje, że Autor potrafi odnieść argumentację bioetyczną do konkretnych sytuacji granicznych.

Zakończenie rozprawy (s. 270–272) zawiera podsumowanie zasadniczych wyników badań oraz wskazanie dwóch głównych celów pracy: analizy argumentacji Zespołu oraz prezentacji medialnych reakcji na dokumenty (por. s. 270). Zakończenie jest poprawne, jednak pozostaje stosunkowo krótkie w odniesieniu do objętości i zakresu całej rozprawy. Można byłoby oczekiwać bardziej rozbudowanej syntezy końcowej, zwłaszcza dotyczącej problematyki recepcji oraz ogólnej oceny skuteczności argumentacji Zespołu.

Aparat naukowy pracy należy ocenić pozytywnie. Bibliografia jest obszerna i adekwatna do tematu rozprawy (por. s. 273–300). Przypisy zostały sporządzone konsekwentnie i umożliwiają weryfikację źródeł. Język pracy jest poprawny, rzeczowy i zgodny z wymogami stylu naukowego.

Podsumowując ocenę formalną, należy stwierdzić, że rozprawa spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim. Jej struktura jest logiczna, aparat naukowy poprawny, a język klarowny. Zastrzeżenia dotyczą przede wszystkim niewystarczającego doprecyzowania celów, metodologii oraz pojęcia recepcji.

3. Ocena merytoryczna

Od strony merytorycznej rozprawa stanowi wartościowe opracowanie dotyczące wypowiedzi Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych. Autor podejmuje temat aktualny, ważny i stosunkowo słabo opracowany w literaturze przedmiotu, a szeroki zakres analizowanego materiału należy uznać za istotny walor pracy.

Najmocniejszą stroną rozprawy jest rzetelna rekonstrukcja i uporządkowanie materiału źródłowego, dzięki czemu Autor w sposób konsekwentny ukazuje główne linie argumentacji Zespołu Ekspertów. Szczególnie wyraźnie widoczne jest odwołanie do personalistycznej wizji człowieka, kategorii godności osoby ludzkiej, nienaruszalności życia oraz znaczenia formacji sumienia.

Jednocześnie należy podkreślić, że wkład naukowy pracy ma przede wszystkim charakter systematyzujący, natomiast w mniejszym stopniu polemiczny i twórczo-interpretacyjny. W wielu fragmentach wywód przyjmuje charakter rekonstrukcyjny, a elementy

pogłębionej analizy krytycznej pojawiają się rzadziej. Dotyczy to zwłaszcza partii pracy, w których Autor koncentruje się na prezentacji stanowisk bez ich szerszej konfrontacji z alternatywnymi ujęciami. Nie zmienia to jednak faktu, że tego rodzaju opracowania posiadają istotne znaczenie dla dalszego rozwoju refleksji teologicznomoralnej, zwłaszcza w obszarze polskiej bioetyki katolickiej.

Pewnym ograniczeniem rozprawy pozostaje kwestia recepcji, która – mimo obecności w tytule pracy – nie została rozwinięta w stopniu odpowiadającym jej znaczeniu. Pojęcie to nie zostało dostatecznie doprecyzowane metodologicznie, a jego analiza ma częściej charakter opisowy niż systematyczny. W rezultacie drugi człon tytułu nie znajduje w pełni proporcjonalnego odzwierciedlenia w strukturze oraz wynikach pracy. Od strony metodologicznej rozprawa jest poprawna, a zastosowane metody analizy i syntezy zostały wykorzystane adekwatnie do charakteru badań.

Pomimo wskazanych ograniczeń należy podkreślić, że rozprawa stanowi solidne opracowanie materiału źródłowego, świadczy o dobrej orientacji Autora w problematyce bioetycznej oraz może stanowić punkt wyjścia do dalszych, bardziej pogłębionych badań.

4. Pytania do Doktoranta

A. Które z analizowanych stanowisk Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych Autor uważa za najbardziej znaczące dla współczesnej teologii moralnej i jakie kryteria decydują o tym znaczeniu?

B. W jaki sposób można pogłębić analizę recepcji nauczania bioetycznego Kościoła, aby nadać jej bardziej systematyczny i metodologicznie uchwytne charakter?

5. Wnioski i rekomendacja

Rozprawa o. mgra lic. Piotra Kubiaka OFM stanowi rzetelne opracowanie naukowe podejmujące ważną problematykę bioetyczną. Jej głównym walorem jest zebranie, uporządkowanie oraz analiza wypowiedzi Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych z lat 2008–2025. Praca trafnie ukazuje zasadnicze kierunki argumentacji Zespołu, zwłaszcza personalistyczne rozumienie godności osoby ludzkiej, ochronę życia od poczęcia do naturalnej śmierci, znaczenie formacji sumienia oraz moralną odpowiedzialność w obliczu rozwoju nauk biomedycznych.

Jednocześnie należy wskazać na pewne ograniczenia rozprawy. Dotyczą one przede wszystkim przewagi warstwy opisowej nad krytyczno-analityczną, niewystarczającego doprecyzowania metodologii, niezbyt wyraźnego wyeksponowania celów pracy we wstępie oraz niedostatecznie rozwiniętego wątku recepcji, który stanowi ważny element tytułu rozprawy. Uwagi te nie podważają jednak ogólnej wartości pracy. Autor wykazał się samodzielnością badawczą, dobrą znajomością źródeł, poprawnym warsztatem naukowym oraz umiejętnością systematyzacji złożonego materiału teologicznomoralnego. W związku z powyższym stwierdzam, że rozprawa spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie Autora do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

W. Anna Bolshakova